

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Manuscripta mathematica - Cod. Durlach 158

Lorini, Buonaiuto

[S.l.], [16. bis 17. Jahrh.]

Fortificationum. Boniadviti lavrini nobilis florentini. Liber tertius

[urn:nbn:de:bsz:31-247278](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-247278)

Fortificationum

Boni aduerti laurini nobilis Florentini

Liber Tertius

Ubi demonstrantur diversitates formarum, et defensionum: quibus utimur in Arcibus: et deducuntur Cause: talium diversitatum.

Si uersus super inventiones fortificandi Cap: primum

Si uellemus respicere ad labores iam actos. in demonstrando modo fortificandi. inueniemus: non esse adhuc ad medium itineris peruenisse. id est ad illum finem ad quem debent respicere illi. qui uolunt facere professionem architectorum militarium. quia ille presumens esse in terminarum scientiam ordinare, et imperare edificiorum artis: debuerit scire multas formas defensionum: quia in exequendo: non poterunt illi perfecte seruare regulas et admonitiones datus pro universalis intelligentia: quia sepe nunc necesse erat obedire uerbis experientibus: nihilominus medio presentis libri dabimus operam supplendi: ad quantum poterit accedere: quamquam cum sint occasionis uita diuersae ut res difficilis factu complete: pendente ab eius difficultate. mobilitas uicis scientie: propter quam oportet quod uiracitas ingenij hominis suppleat operatur: suppleat ad illud. quod cum eadem scientia non possumus docere: et hoc quia debemus ex improviso accipere res uoluntatem, et ordinare defensiones. non expectate: et ideo tanto magis: erit dignus laude. et honore. quos aut hoc: quia cum tractatur de amissione. et conseruatione statuum. et populorum. necesse. quales aliud officium: possit esse. cuius superior. et per consequenter nobilior illis.

Et ut exequamur. quantum proposuimus: ostendemus diuersitates arcium diuersitates aliquantulum. circa prima principia. et origines uos usus edificandi. et quales fuerint cause. quibus antiqui nostri ad edificanda arcibus. et fossas. et ualla. et similia pro illorum fortificatione. et defensione: et etiam causas quae inueniuntur causatum esse a diuersitate armorum. et machinarum offensiuarum quae in usum uenerunt. in exsequationibus uentorum: et ab experientia uiciorum cognitorum.

Et pro horum intelligentia scire debemus. quod ipsi nostri antiqui eosque fuerit ut uicinis factis ex lignis. circa illorum habitaculis. siue caupulas. ut defenderent se. prius a latido. et frigore. et alijs iniurijs temporum: et deinde ab animalibus nocuis: sed multiplicatis generationibus Romanorum hominum: multiplicauerunt inimicis cum inuentio offendendi ad uincem: Ita quod a necessitate ducti propter experientiam successum: uenerunt in cognitionem modi edificandi murus. ex lapidebus murellis. et simul compactis bitumine. Tum causa faciendi habitaculis eorum: tum etiam causa defendendi se. ab inimicis. appropinquantes omnem diligentiam. et omnem studium ad proprium commodum: ex quo non minus creauerunt dolitibus simul cum fraudibus. et deceptionibus. quam homicidia. et iniurijs: Ita quod non amplius a bestijs nocuis. necesse habebant defendi. sed ab hominibus ipsis: dantes principium usui armorum offensiuarum: et partem uiciter ballistarum

bellidarum, et aliorum instrumentorum bellicis: contra que postea forma
uerunt muros dictos factos cum multis turribus quadris ita ut uno posset de
egere ad extra et defendere alteram: et ita circumdantes muros et turri-
bus edificauerunt: access et ciuitates: utentes supra crassitudinem murorum
uijs: siue deambulatoijs: cum firmis: ut ut ambularent tecti: sicut ad hoc
videtur in antiquioribus ciuitatibus.

Inueniuntur etiam usum ma-
chinarum, et instrumentorum bellicorum: factum ex ligno cum quibus iacia-
bant lapides multum grossos, et longe, et fagos ferreos, et alia arma: etiam
aliarum machinarum: que conuicta et tracta erant a multis hominibus in
tra tectis ut accederent sub muros, et scinderent et ruperent pedes murorum
et ruinaerent illos: que instrumenta erant appellabatur conforme
effectibus offensis quam faciebant: id est: balliste, Arietes, scorpiones, Testudi-
nes, et turres errantes: utentes etiam: pro magna offensa Elephantibus
qui viribus et corpore grandes, et alii: portabant supra dorsum unam machi-
nam ad instar castri parui facti ex ligno: et muniti militibus: qui di-
uersis armis iaculatorijs offendebant suos inimicos: et maxime cum viri-
tute et vigore militum et ditorum animi malum: ex quo videri potest quod
defensoribus ignorum murorum sufficere non poterat tenere inimicos longe a mura-
ne super eos ascendere: aut accedere prope ut scinderent in pedibus.
Sed crescente cum tempore etiam magis malitia, et crudelitate hominum
cum potentia tyrannorum inventa fuit diabolica inuentio pulueris et
tormentorum: prima diabolica que prius fuerunt appellata Bombardae
De qua inuentione fortissimus multum prudens et ingeniosus in-
uentionibus militarijs ita dicit:

sunt in noctis horre, siue architeo tormenta: que dum fragorem et strepidum
faciunt, nec etiam Elephantibus audent accedere prope unum miliare: ipsa forma
ta omnia alia instrumenta bellica offensa miserunt in exilium: quia vincunt
et superant arietes, falces, et turres errantes: Modo: non amplius videntur anti-
quas instrumenta, quia tormenta nobis ad omnia sufficiunt: et factum est timor:
quam infert, ubi ipsa tormenta accurrunt: quod omne edificium illis cedit locum
Hoc tormentum est Regina machinarum, et corona, Et inuentione talium tormentorum
fuit unus alchimista: si verum est quod dicit Platonius: id est: Unus homo in
Colonia: habebat puluerem suam, ut faceret opera appam separatum, et mixtam
ex salitibus Cinabrium, et allomyne: Sic homo posuit in mortario in quo illa
puluerem tenebat, unum hordum, et firmavit ita quod casu, illud hordum
optima sigillauit mo os mortarij: Deinde dum cecidit, et resarciat
fuerunt distillatorium: et cum cucurbitas pro tali operatio aptas, etiam ma-
gnam et quadrum lateris, et siue lapides, posuit supra ipsum hordum, casu, quod
operiebat mortarium: non considerans ullo pacto quod postea illi accederet
Postea accensio igne carbonibus, ut decurreret cucurbitam sustinere: accepit
quietem: mand. cura utilit, et eue dum comadebat, ignis scintillans, huc
at qua illuc secundum motum suum: fauilla una cecidit supra mortarium clausum
et accendit parum pulueris qui erat in superficie bus Mortarij remansit, qui
statim penetravit intra, et aliam puluerem statim succendit ita quod visum exi-
ra igni: et vapor impetu oritibus: vin fecerunt in hordum, et in puluerunt

in altum: ita fortiter: quod saxum supra positum penetravit colarum, et dirupit
illud. quod videtur alibi mysta: et considerans loco alluminis posuit carbo-
nem asphum, et loco limabett, posuit et misuit sulphurem cum salnitro.
sex. quinquies quater prava posuit in actu: postea paruit in petra forata: et
ignis appropuit pulveri: et ita hies reideravit, quod domum suam foram
perforavit. Tali modo facter: orta est et nata in mundo formantium: quod
duos filios fecit: scilicet: et spingardam. Hec dia botica in venho: in
of: epilium expulit alia omnia. Iru mentu bellia. Nunc remicis aperit
ciuitates clauros: ut eas depilant: et timorem, et tremorem inculit: in agri-
nibus armatis.

Et ut dare possint videri omnes forme defensionum, quibus vniuersa antiqui
et: recentiores: ostendentur sequentia designa, super quibus fiet iudicium
quod magis conveniat: ut reducantur Italia edificia antiqua ad illum gradum
perfectonum: quod requiritur conspice recentioribus offeris.

Fortificatio facta cum turribus quadris: forma
caput secundum

Prima defensio, siue inventio fortificandi: facta fuit cum reuelis murorum
et spiritus turribus: forma quadra: egrediens corpus illorum crassitudinem tam
op ha: quod poterant defendi ab invicem: et erat facta via: super crassitu-
dinem murorum ut iam diximus et lecta a pinnis: et in pinnis sua fortora-
erant: pro iaciendi sagitta a ballis: ex quibus facile offendebant inimicum
quando extra prope muros volebat euedere: videbantur et in: oppugnata
ribus: et maxime super portas: factas cum vis meditationibus: ubi erant
vacua: inter utroque dicta: ap: plumbatoria: per qua: faciebant cadere lapides
grossi: ut inferius videtur: id est per continas D. C. et Turres A. B.

Fortificatio facta cum turribus rotundis:
caput tertium

Dum experientia belligerandi: credebant offensiones an maduerunt ista tur-
res quadras no esse multum secura pro facilitate ruendi, et rumpendi nec an-
gulos, et ruinandis eas: et etiam quia facies sua extra no poterant defendi.
Ideo ceperunt uti turribus forma rotunda: dicitur in presentis medie sunt:
et forma siue diametros satis magne: dantes suis muris in inferiori parte
tantam crassam, et crassitudines, quod erat seueri: ne ulla parte ita posset eundem
et rumpi, et ruinari: et in loco pinnarum fecerunt illi suum antefactus ex
eodem muro: cum spiritus fortioris ut in sequenti designo videtur
venarunt istam in eisdem temporibus in usum reuereri: id est Turres: ad in-
star medie: lura: posite longe a muris: quatuor passibus contra portas: sicut
videntur, in pluribus locis, et maxime in: veris: passibus: et
in alijs ciuitatibus Italis: et extra Italias.

Fortificatio

Fortificatio facta cum Baluardis: caput 4

170

Postquam expectati fuerunt dictae Turres rotundas: invenerunt etiam ex parte
impetitionem primarum turrium quadrarum: id est quod pars eius circum
ferentibus expectatis: non erat detecta, nec defensa a defensoribus: formantibus
ichibus: non solum ballistarum, sed formantibus etiam unum angulum ex
in quo poterant stare inimici lecti, et securi: Ideo consilium magnitudinis
dicti anguli: fecerunt motum, et formantibus frontem baluardi: positi ut fama
est: id est a Gallis: quem appellaverunt Belingardo: facientes eum tamen
parva forma, et cum longis cochleis: ut videtur per A. B. cochleam, et
D. C. Baluardum.

Fortificatio cum Baluardis et Vallis in medio Cortine: caput quintum

rescente semper amplius: cum experientia militum: in offenden-
do se ipsos ad invicem: ponendo dando operam semper et continuo: invenendi
novas inventiones offendendi se: sicut fuerunt Bemata: ad unguendo poten-
tiam: a Insatiabilibus desideriis tyrannorum: ubi agandi, et conciliandi populi
ex quo: fuit, ab uso ipsorum instrumentorum, semper ad aucta defensa offensa
a qua cum non possent defensores defendi: tum pro distantia baluardorum
tum etiam propter breves suas defensiones: que facile impediuntur: rema-
nantibus frontibus ipsorum baluardorum indefensis: Ideo edificaverunt
vallum in medio cortine: id est exierunt plateam unam in quadram
ad illam altitudinem: que posset detegere fossam: que platea sive vallum
cum esset circumdatus a grosso muro: formabat superius plateam cum suis
ferentibus: ut in presentia designo videtur: per A. cortinam in loco duos baluar-
dos. B. C.

Fortificatio facta cum sua ~~recta~~ ^{forma octava} forma: e cap. 6.

ralis defensio superscripti Valli multum commoda, et facilis: si tamen potuisset
conservari: sicut postea experientia videtur non posse fieri: tum quia est
detecta, et huiusmodi peccata ab inimico: tum etiam quia cum esset facta ex muro
exposita erat ruinis: cum amissione defensionum: et cum essent extracti in una
altitudine ipsius muri: ex quo ruina ipsius muri remanebat parva platea dete-
cta et inutilis: et Ideo visum fuit melius esse resertare extra in fossam
etiam in medio cortine: et formare unum baluardum parvum: quod qui acciperet
defensas duorum flancorum principalium: que cum esset angulus obtusus: vocaverunt
illum ^{plana} ~~recta~~ forma: ut videtur per signatum. A. D.

Fortificatio facta cum fronte plano cap. septimum

on tamen cum inventionem formandi vallum, et planam formam poterunt
fieri securi ab offensis: que inimicus faciebat: non auferebat istis medijs.
causa propter que: ipsa defensiones fiebant male secure: maxime per
nimita usu formantibus: et melior defensio e fuisse illa valli: et ta-
men salubrem erat magnum, et exemplum terra: et eo magis si duo fecis-
sent: id est unum pro unaqueque parte prope flancum: Plana forma

postea ostia superior. afferebat debilem defensionem: quia cum esset edificata
 cum angustioribus flantibus, et scapulis: quam esset baluardi: consequenter fiebat
 debilitas: et facile impedi et facile poterat impediri: una defensio: quae quae
 plana forma ruinata congruacionibus amittitur defensio coherens: non
 valente eam detegere et defendere baluardo: et remanente sua materia pro de
 forma inimici in subintrando: ex quo tales plane forme parae debet haberi
 ut inutiliter: propter suam paucam plateam, et defensionem: si tamen non
 esset adiuta a natura sicut montuosi, aut prope mare aut flumina riuo.
 Sed debentur resarcire unam arcem factam cum baluardis multum longe
 potioribus: praeter valla optima: quae debent fieri in partibus L. I. facere
 etiam unam frontem planam: aut retractionem infra cortinam accipientem
 tamen baluardi facies defensionem medij ipsius cortinae: quae quidem fiet
 per lineam in latitudine E. E. sicut in supra dicto designo videtur: id est in
 medio inter duos baluardos A. B. formantur flantibus, et scapulis D. F. G. E.
 regularior quam potioribus. Longitudo partis interioris G. F. fiet
 pro necessitate tanta: quod sui flantibus scapulis frontem baluardi: et si fiat
 angulus B. causa ex locum ipsam plateam non erit nisi bonum: quia
 erit illa pars plus quam secum: quae defensio erit satis bona: remanente
 longitudo cortinae libera: ita quod flantibus suorum baluardorum possint ea
 defendere: ex quo non solum frontes, erant defensa, ab ipsa fronte retracta
 sed ab ipsis suis flantibus, et fiet multo minori impetu plane forme: quamquam
 talis comoditas defensionis possit operari etiam ab angulis multum obtusi

Arces facta cum plana forma in cortinis angula
 ribus caput octauum

Solent improbari plane forme in arcibus: sed a edificamus: sed sua defensionis equalis illis
 corum, et scapularum: sed a edificamus: sed sua defensionis equalis illis
 baluardorum et maxima regularum: nemo poterit facere illi cum ratio offe
 sionem: imo tanto magis debuerint laudari: quanto quod eius frontes sunt
 breviores et obtuse. Et ideo quando baluardi facti: erant fortes et bene
 intellecti: poterimus edificare planam formam: sicut in sequenti designo
 videtur per signaturam L. id est per duos baluardos A. B. et C. D. in
 linea: ubi in medio videtur angulus inferior E, et alter interior E.
 quae plana forma poterit accipere defensionem a dimidio cortinae M. N.
 cum sint etiam frontes ipsius et baluardorum cum defensione duplicata
 sed debemus animadvertere: quando deberimus facere planam formam,
 supra cortinis angularibus: ne accipiamus defensionem sicut frontes a flantibus
 baluardorum: sicut multi cum parva prudentia fecerunt: quia formam
 unam in flantibus non poterunt scopare ipsam frontem, quod scilicet non pergit
 poterit altera flancum baluardi opposita: ex quo: quamquam nihil mali
 ipsi fecerunt: esset tamen ^{magis} timor librorum ubi scilicet pro defensione
 harmoniam offensa: propter horum formatorum, quam timore offensa: illorum hoc
 inimici: ex quo poterit succedere in convenientem non parum: sed cum pariter
 dictam defensionem infra medium cortinae intra in medio cortinae M.
 talis fieri.

71
Pabris frons defendetur in congruassatione: et remanebit totum optime
custoditum

Arx facta: cum Cortinis angularibus caput novum

supra angulis obtusis, et lineis rectis poterunt edificari Cortine angulares:
cum quibus formabitur fortior, et in expugnabilius Arx quam posset fieri
Postea quam dimidietat longitudinis ipsarum suarum Cortinarum: faciet eundem
effectum defensionis, quem facit planus in defendenda fronte baluardi: ut
in sequenti designo videtur. Idest per C. E. longitudo Cortine: et F. D.
retractio anguli medij cum crassi tudine sui antspectoris M. D. ex quo tota pars
M. L. cum plano R. L. defendet frontem B. H. quamquam super
talem formam defensionis possint fieri multi duz oppositiones: et primo,
quod defense ab alio possunt faciliter esse petite, et impedita: secundo, quod
cum retractione intrus per angulum F. D. quem facit Cortina: consumatur e
minuitur platea: Arx nihilominus primo oppositioni respondetur: quod
in talibus planis defense ab alio non apportant oppositiones: sicut potest
accidit in Cortinis rectis: quia angulares Cortines possunt cum suis fortioribus
custodire respicere a plano fortiori H. O. cum fronte baluardi H. B. ex quo
extra talem latitudinem: secure fuerit ne possint esse petite
quantum ad diminutionem platee: Dico quod bonum erat in omnibus
Cortinis amittere spacium a anguli medij F. D. circa passus viginti: cau-
tuandi dimidietatem ipsa dimidietatem ipsius Cortine: que nobis certum pro
commodo plano ex quo negari non potest quod pro defensione fortioris
B. H. non sit magis utilis longitudo ipsius Cortine cum suis fortioribus L. M.
quam sit restrictio platee D. F.: que platea si perdatur, non affert in commo-
dum ullam: sed bene commoditas quodammodo pro defensione: Et si possi-
mus facere talem defensionem in omnibus arxibus: id est habere commodum fort-
iandi supra angulis sibi obtusis, et lineis rectis: poterimus accipere defensio-
nem a medio Cortinarum, et dare vni illam perfectiorem defensionem que desidera-
ri possit: stante quod si accipiamus illam in ea parte poterimus cum homi-
ni paruis, et etiam cum murettionibus separa fortiori cum fronte baluardi offu-
sit: remanentibus suis planis securis ab oppositionibus: ne possint peti-
inimicorum

Arx cum Baluardis, qui habent scapulas forma quadra caput. Decimum

um observatum fuerit in praesentibus: et etiam in praesenti ab aliquibus: quanquam
paruo iudicio: edificari scapulas: sive auricles: que tegunt planos baluardi
in forma quadra: sicut in sequenti sui duobus baluardis A. B. videtur per
D. E. ex quo deboret notari: una imperfectio: id est duo anguli A. E. D. expo-
siti et possunt faciliter dirumpi: et cadente suo muro angulari: necesse erit
ruinari alia: que in medio remanet: et ita diruta et distincta: et ideo
requiritur quod non solum amittitur defensus ab alio, sed planus F. O. detegitur
ex quo factura sunt auricles: sive scapularum: propter talem formam quadra

fit non solum inutilis, sed damna. quod si est facta in forma recta
da: ut in omnibus precedentibus perfractio habuit: ostensum: dicitur suus murus
faciet in omnibus partibus unam et eandem residentiam: eo quod sit formatus
una et eadem linea: et similiter faciet corpus sui Terraplen in terra.

Arx cum baluardis sine scapulis

caput Undecimum
Primi inventores edificandi baluardos: ut superius ostensum est, fuerunt non
capaces optime defensionis: ut illi qui non habebant notitiam offensionum
quibus: quae in nostris dehis temporibus fiunt: Ideo formaverunt
ipsum baluardo sine scapulis: sicut per duo signata. B.H. videtur: de quibus
posteriorum eo melius iudicium. quanto quod fortiora planorum remaneant
detecta: et falsia petita: eam viam muri: et pinnarum: et fortiorum
I.R.: quia talis pars remanet detecta: a toto ex planis extra: et Ideo
cum sit Arx realis et exposita offensionis sine auxilio terra: debet fieri
cum scapulis ut dictum est: et per signatum H. videtur: et hoc maxime ut per
simul faceret expressionem tectam: et quod platea: et fortiorum flani sint.
similiter tecta: et securiora ita quod inimicus non possit ea detegere: et
ichibus potere. Vbi sunt etiam edificare baluardos reparatos a loth
nis: qui quamquam in apparentia videbantur asserere formam da defensionem
id est directam: quod amicus baluardo: inimicus cum difficultate potest ingredi
reanulum aris: propter impedimentum talis desensionis: quia ibi est via una
lata: sex passibus proleba defensa: ab alij baluardis oppositis: Vbi
tes etiam: quod per talem viam a tali via extra satum: commodum egrediendi
foras: et quod tempore pacis possint manere sine sine vigiliis: et maxime
in civitatibus: quia non potest ambulare supra: stantibus clavis: sive murum
quod quidem: expressa est varietas: quanto ad primam non posse: immi
cus penetrare: et ingredi arcem: Sicut: quod tunc semper: quod ipsa erat domus
baluardi: exit etiam domus ipsius: via: quae cum possent faciliter illi
facere transversam: siuem potest: maioris angulorum graduum: quae ex
omni parte cadent: praeterquam: quod cum facilitate: eadem terra baluardi
illa ipsa potest regi et capere: Ita quod defensio planorum alterorum
baluardorum remaneret inutilis: cum habeat inimicus tantam commodita
tem subintrandi Terraplenum intus: et vicinis aperendi sibi viam: ut co
piat arcem: et hoc auxilio capli baluardi: quantum potest ad egres
sionem: hoc esset commoda: sicut ex oppositis esset vnicommodissima defensio
sui flani: et maxime propter primam timentum versum coctnam: ubi diffi
cilliter posset capere dictam ^{longam} scapulam: sive detegere angulum contra partem
alterius baluardi: non habentes tectionem ad illam directuram: cum sit
in parte ita debile: et expositus ruinae: si sibi esset recessus angulus: qui format
dictam viam. Per longum quod: deberet fieri tunc angulus tam angustus
quod esset inutilis: aut tantum latus cum suis scapulis: quod terra baluardi
remaneret nimis longa: et corpore non bene proportionato: accedente ampliu
latitudine dictorum sex passuum: quamquam non possumus loci ubi nisi in cor
his rectis sine aliquo inconuenienti: Sunt etiam multi alij modi

Continuum

continuarum. et defensionem Bavardorum. exstivarumque. sicut videntur
 libri pleni de his: quos quidem ut laborem inutilem relinquamus: quia
 debentur. ut prima nostra intentio fuit, tractare solum de his realioribus. et
 maioribus defensionibus: quibus vix possumus in arcebus: sicut iam didicimus.
 dei presumo me fecisse: salva remanente. salum super est ut tractem aliquando
 de arcebus non realibus. id est de fortibus sive vallibus: que sepe numero
 solent edificari supra sibi natura defensibilibus: ubi omne genus defensio
 num non realium. potest nobis afferre auxilium. cum sint opposita solum
 operationi moselatorum: et piratariorum. Ideo ostendemus in pre
 senti sequantia designa eorum: quibus sepe numero videntur domines in
 campania. facta exempli gratia terra: ut dominentur transitibus viarum
 et fluviorum: et maxima cura studendi sicutales aut arces: Non
 sicut autem et proportionem eorum: fient semper conforma occasioni

Forbe factum supra quinque angulis cum diversis
 defensionibus. capit. xii

omne fieri. Italia vallibus cum differentiis defensionibus. conforma tamam
 semper sicuti et offensionis quam poterit facere inimicus: et debemus sem
 per reddere secuta fortiora suorum. stancorum: cum crassitudine sennarum
 magnarum: que quidem fortiora sunt esse minus duobus. quodum
 potest ad eam magnitudinem. poterimus per scalam A. B. que ostendit
 non solum brachiorum sicut oner. ut partes: et sicuti okan
 scire. que oner regulas. et notaciones condere solum in faciendis illi
 illis comoditatibus. que requiruntur. conforme sicuti. ut tam dictum est
 circa suum edificium. dico. quod facientes ~~in~~ supra eos supra sicuti non
 tuosis: debent fieri in latere sive costa ipsius situs: et in parte inferiori
 cum ea misia facta ex subtili muro: et defensiones antapectorum ab alto.
 facte semper cum simpliciterra: sed pro maiori securitate. ubi esset am
 gusha situs: fient que defensiones cum muro facta lateribus coctis et hinc.
 Et si debemus ea edificare in situ plano: poterimus ea edificare quatuor
 modis: id est facientes altitudinem ipsius scarpæ extra cum simpliciterra
 secundo facientes dictam scarpam cum glebis. Tertio. cum fasciculis
 virgarum. et ramorum præterquam ut ligna arboris viridis plicata et inuo
 lutorum cum sua summitate: it quod. ligati sunt summilates. faciunt ca
 dam vulpinam: et debent poni in opere per longum cum suo capite plicato extra
 ad instar lapidum teram coctorum: et ita unitis cum terra. solum. erigere
 opus bene pressum: et maiora signa pro faciendis tali opera erit. sicuti. sicuti
 le. uno aut viminali. ex ligno natura forli. Et pro quarto. et ultimo
 dico quod poterimus facere tale eractum. cum truncibus. et ramis arborum
 equaliter insui capitibus secatis. et maxime ex illa parte. que remanet extra
 representes in vacua. insus terra bene pressa. et extra cum glebis. ito
 quod opus fiat stabile. et securum ab igne: ut superius dictum fuit
 circa maius beneficium. quod una queque istarum materialium. possit afferre
 operi: sicutur. quod terra commode balneata. et optime pressa: et erecta

et creda cum bona scarpa: afferet nobis vtilissimum beneficium: quod alibi
fudo in simili opere: nō. uellet transire quidem eam pedes supra plano situs
et cum duobus tertijs ad minus scarps: p̄ter profunditatem sui fossi
sed si est terra situs nō multum bona: glebe erunt vtilis: dum modo vtili
mitte. optime cum gramine. fasciculi caudali. erant boni: ubi terra
erit mala: sed ~~salina~~ multi meliores erunt hunc ipsi arborum. cum
omni genere terris: qui bus poterunt edificari forta. et valla in illa ma
gnitudine. quam vellemus. et secura ut possint resistere viribus potentis
simis.

Forte. factum ad istam stelle cum sex angulis

Si: defensionibus angularibus fuerint ablatę oppositiones quibus sunt exponi
te. id est quod inimicos non possit: subintrare angulos A. B. permanere
re tectus: et cum ligone penetrare intru: ut curialet: certe. isto. talis
forme essent vtilissime. stante, quod omnes partes sue circumstantie faci
sibi flancos ut detegantur. et defendantur ab invicem: quantum ad oppo
tionem: sed non potest evitari et maxima in situ plano: et ubi defensionem
antepedum erant grossa: stante longitudine evaporationum quam oportet
tor et dare foribus: que non possunt detegere nisi a longe: quia si valla ma
dentiam cum bocca foribus fieret explorari ita evitari quod faceret
stam viam et aversum in modum. per quem inimicus possit ascendere
sed bene. verum est quod duo foribus anguli A. possunt tali modo fieri
ut detegant inferius. sed non tantum quod secure sufficiat: quamquam
possunt fieri tecta cum gromis tuncis rubris: et dari suo contra vscum
angulum. argenti longus. maior profunditas: quamquam cum facilitate
in dicto angulo possunt fieri ex utraque parte. duo flangi retrahi in horis
cum ascendendi lateri oppositionem: et eo magis foribus etiam cum angulis
minus obtusis: quia cum sint vicini directo. Defensio nō. possit fieri ma
ior. neque cecidior. et maxime in vno fronte. ubi inimicos potest magis offen
dere: et ubi defense erant abiquam longe. propter rationes dictas.

Forte edificatum supra vno quadrato longo: defensum
a duobus baluaris parvis. Cap. Xiiii

Supra forma: angulorum acutiorum: formabuntur debiliores defensiones: sed
edificantes supra vltimis montuosis. omnis forma et defensa nobis seruiet: dummodo
intra remaneat vltimum capaxem pro stabulis. et diversorijs necessarijs. et etiam
inexpugnabilior erit. quando tales sue defensiones poterunt fieri in capis vna capis
cis montis

Forte.

Fortis factum supra uno triangulo montis cum
tribus baluardis parvis. caput. XV.

Valent. edificata in monte frontes duorum baluardorum parvorum in latere
aere in ratione montis: ita quod ligo. neque gravationes possint illud denuo
afferent defensionem satis bonam: quamquam talis forma trianguli: afferat no
bis: debitorem et angustorem adum: a quam alia: eo quod est formata: cum
tribus lineis solis: nec potest minori formari aliquod aliud corpus at superfi
cies.

Domas sive Palatia facta murata et fortificata
ad instar arcis. caput. XVI.

Um occasione formandi talia valla campalia: volo per duos sequentia
designa: monstrare. quomodo, et cum quanta facilitate poterunt etiam
edificari domos seu palatia agrorum sive villarum: ut possint defendi, et
servari sui habitatorum a nemine: qui eos velint offendere: et maxime pro
beneficio illorum qui habitant longe a civitatibus: et vicini confinibus.
Vbi sepe numero solent habitari: et morari homines mali et aversi: vivere ep
rapina: qui diabolici homines non solum contenti sunt: auferendo bona
mini bus: ita quod transeunt terminos naturales in ferocibus animalibus
quia non solum vie publice: sed domos: violentantur ab illis: sicut in multis locis
videtur: et ideo volentes vti tali fortificatione: et edificio: forma quadra
erit utilis et commoda: ut in sequenti primo designo videtur: id est per
quatuor angulos. T.V.S.G. vbi debent edificari habitacula: que formant qua
tuor baluardos cum suo fossa: et postea circa partes interiores, videtur in
gissa A.B. pons: qui transversat latitudinem fossi: et facit caput in A. porta
cenaculi E. vbi in greo invenitur sexdecim cubitulos: qui possunt esse
in quatuor compartitionibus: cum suis occusionibus: H.I.K. portarum, et fene
strarum: habitacula angularia M.N. que formant duos baluardos
possunt requadrari: id est: maioris: ut se habet pars O: vbi fiet locus pro
diveris viciis: et maxime pro ascensu et scala: ad summam superiorem: Et
scala principalis: pro ut ascedamus ad secundum planum sive rotarium erit
D.X.P. id est porta: et introitus inferior erit D: et ascensus superior P.
quantum ad defensionem exteriorum: tam videntur octo flani: et quousque copias
frontem, et forum: oppositum: id est: pro signatum q. parte. H.S. et similiter
E. partem G.F. quod debet accipere defensio anguli: inius flani: vbi debent
ferri: in crassi hodie murorum: et fortioria: quod sufficiant: pro bona defensione
possint ibi poni numerus tali murorum: et falcomum: quod sufficiant pro bona
defensione: et maxime pro uno quoque plani compartitionis: Et debent
habitacula inferiora habere suas fenestras: cum grossis, et securis: et aliis ferreis
ita quod non solum, possit intrus ingredi, sed nec etiam: possit intrus proja: ignis ar
bitrari: Et cum possint tali ordina formari: diversis plantis: tamam: mon
strabimus etiam sequentem: factam pro minori: et pro particulari habitatione.
Post per B. porta vbi est curus pons mobilis: cum septem cubitulis: super.

in cenaculo A. abique paruis locis .c. extrahis in angulis: qui cenacu-
lu suu accipiet lumen a tribus fenestris in capite F. B. et a duobus medijs
e quibus est dicta porta B. et reliquum defensionem cum suo fossa
sciant facte. ut superius diximus: sed bene animaduertere debemus
quod si uult Corline ma nimis breuis: defensiones frontium no poterunt
auferre ab angulo flauis. ut diximus. sed bene a uis fenestris

quod modis possit fieri fossam circa arce reaper

caput. p. vij
Cum sit fossam. una ex principalibus defensionibus arce. bonum erit
procurare: quod ipsum ut significatum illa meliori et securiori defen-
sus consideretur esse utilior: ut possit afferre inimico illas maiores dif-
ficultates possibiles: imbedientes eum: ne possit subintrare planam
suam. cum effossibus intrare etiam subter pedes murorum. ut curiu-
let esse: quia no debet in aliquo loco inuenire commoditatem eundi
tecti: sed semper inueniat difficultatem offendendi. et etiam se defendendi
et maxime in proiciendo terra causa faciendi aggerem transversum
debent etiam defensas semper posse egredi: et materere tecti in dicto fossa
et petere ictibus inimicum: et sic possimus illi afferre talem diffi-
cultatem ostendemus curuam in A. B. factam angularem. ut humilio-
fiat cum sua effossione: quam fieret si esset quadrata cum sua pro-
funditate. B. C. posset etiam fieri in latitudine ipsius fossi: due
caracte: ut in sequenti designo uideatur: id est illa in medio F. D. C. H.
et secunda uicina fundamentis parietis. A. quod erit A. B. E. que quidem
seruaret optima recipere in se materiam: que cadere ab alio pre congressu hori-
bus. Ita quod ipsa materia no posset facere auersum inimico: sed bene
uerum est. quod fundamentum ipsius muri. uellet transire fundum E. seu ut
ut utros esset totus saporum firmum: et uolentes etiam quod dictum fossam
sabeat illa maiorem defensionem possibilem: residetur angulus E. B. C. in
quod remaneat solum planum E. B. et similiter ex altera parte E. D. H.
que debuerat esse in parte plena agris: pendente sua defensione ab alio
C. H. et a spacio B. E. intus quadratam defensionem C. B. quod pro-
suo pendente est nullum tectum. cum sit etiam securum ne possit of-
fendi per a flauis.

Fortificationum